

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2007
FORFATTER:	Inger Lauridsen
TITEL:	Emma Kyster og Tønderkniplingerne.
KORT RESUME:	Guldsmed Holger Kysters hustru skabte et hjem for tidens kunstnere, hun kniplede og samlede Tønderkniplinger.

EMMA KYSTER OG TØNDERKNIPLINGERNE

AF INGER LAURIDSEN

Den store kniplingssamling på Museet på Koldinghus skyldes for størstedelen en enkelt kvindes tekstile interesse og samlerglæde samt hendes museale interesse. Uden Emma Kysters arbejde og donation ville kniplingssamlingen på Museet på Koldinghus have været langt mere tilfældig og for Tønderkniplingerens vedkommende mindre repræsentativ. Nedenstående artikel vil kaste en smule lys over kvinden Emma Kysters liv og arbejde med museets samling af Tønderkniplinger.

EMMA KYSTERS BAGGRUND

Emma Kyster var ud af håndværkerslægt. Hendes far var skræddermester Frederik Karl Seir Lindemann, mens hendes mor, Petrine, født Hillerup, ligeledes var datter af en håndværker i Kolding. Deres hjem og værksted lå i Låsbygade i Kolding, hvor Emma Kyster voksede op. Emma Kyster var tvilling. Hun og hendes bror, Jens Henrik Lindemann, blev født den 4. februar 1878. Børnene må have været svagelige ved fødslen, idet de blev hjemmedøbt allerede dagen efter og først fremstillet i kirken den 12. maj samme år. Ved dåben fik Emma Kyster navnet Emma Katrine Lindemann, men alt tyder på, at hun gennem hele sit voksne liv kun anvendte det første af sine fornavne. Som

faddere ved hjemmedåben for tvillingeparret i skræddermester Lindemanns hjem den 5. februar 1878 er tre af de anførte faddere i kirkebogen håndværkere, en snedker, en urmager og en slagter, hvilket understreger

Foto af tvillingeparret Emma Katrine og Jens Henrik Lindemann, optaget da børnene var 1-1½ år gamle.

Emma Kysters baggrund som knyttet til håndværkerstanden¹⁾. Tvillingeparret var ægteparret Lindemanns første og formodentlig eneste børn, deres mor, Petrine Lindemann, var ved deres fødsel 28 år. Denne fremstilling vil udelukkende fokusere på den ene af skræddermester Lindemanns tvillinger, pigen Emma Katrine.

Alt tyder på, at Emma Katrine var et velbegavet barn. Hun voksede op i et solidt håndværkerhjem, hvor man keredede sig om, at ens børn fik en god almen skolegang. Der vides nærmest intet om forløbet af hendes barndom, eller hvorvidt hendes interesser for tekstile håndværk begyndte, allerede mens Emma Katrine var barn. Imidlertid viser hendes bevarede eksamensbevis, at Emma Katrine fik mulighed for i juni/juli 1894 at tage en almindelig forberedelseseksamen ved eksamenskommissionen i København med pæne karakterer. I eksamensbeviset står der desuden, at Emma Katrine Lindemann besidder en sådan "dannelse og åndelig udvikling", at hun vil kunne videreudanne sig eller finde en praktisk læreplads²⁾.

I sit sidste almene skoleår deltog Emma Katrine endvidere i undervisning i fransk ved Døtreskolen i Kolding, hvor hun imidlertid ikke gik til eksamen, fordi hun, som det nævnes i en bevaret udtalelse, var begyndt senere end den øvrige del af holdet. I 1897 søgte Emma Katrine ind som telegrafist, hvilket bevidnes af, at der i Kysters privatarkiv er bevaret en anbefalingskrivelse fra præsten i Emma Katrines barndomssogn, pastor H. Lunddahl. Emma Katrine må imidlertid meget hurtigt være blevet klar over, at hun alligevel ikke ønskede en profession som telegrafist, idet hun allerede året efter i

Fotografi af Emma Katrine Lindemann som ganske ung, formodentlig omkring det tidspunkt, hvor hun afsluttede sin almene skolegang.

1898 påbegyndte en uddannelse til lærer ved Th. Langs Seminarium i Silkeborg.

Hun var nu kommet på rette hylde, idet hun planmæssigt fuldførte sin læreruddannelses fire år og dimitteredes i sommeren 1902 med hovedkarakteren mgx. Desværre fremgår det ikke af hendes bevarede eksamensbevis, hvilke fag hun havde som linjefag³⁾, men man kunne formode, at et af fagene har været håndarbejde. Emma Kyster

blev i 1904 ansat som lærer ved Kolding Folkeskoler, hvor hun var til 1911. 1911-1916 var hun ansat ved Kolding højere Almenskole, hvor hun bl.a. underviste i håndarbejde i mellemskoleafdelingen. Det må have været i årene efter 1902, at hun lærte sin tilkommende ægtemand, Holger Kyster, at kende.

LIDT OM GULDSMED HOLGER KYSTER

Hvor og hvorledes Emma Katrine Lindemann mødte guldsmed Holger Kyster, vides ikke, men de havde begge deres daglige arbejde og gang i Kolding efter 1902. Holger Kyster var, som Emma Katrine, også født i Kolding i en håndværkerfamilie, idet han var søn af skomagemester Andreas Elies Kyster, der var fjerde generation skomagemester i Kolding. Holger Kyster, døbt Holger Gotfred Kyster, blev født i 1872. Han blev som 14-årig sat i guldsmedelære i Vejle, fortsatte sin uddannelse hos datidens bedste guldsmed udenfor København, Rasmus Jensen i Horsens og afsluttede sin mesterlære i København hos hofjuveler Dragsted. Efter endt uddannelse drog Holger Kyster på valsen gennem Tyskland og Schweiz til Frankrig, hvor han især oplevede tiden i Frankrig som meget lærerig. Efter sin hjemkomst til Danmark måtte han aftjene sin værnepligt, hvorefter han atter søgte udenlands, nu nordpå til de norske byer, Kristiania og Bergen, hvor han især lærte filigranteknikker.

Han vendte hjem til Kolding i 1898, 26 år gammel, og slog sig ned i Adelgade 8, i naboejendommen til sit barndomshjem, hvor hans far, Andreas Kyster havde skomagervirksomhed, og ved siden af den bygning,

hvor Agnes Kyster etablerede en legetøjsforretning. Holger Kyster åbnede sin guldsmedeforretning og sit værksted den 13. december 1898. Han blev hurtigt kendt som en meget dygtig guldsmed, især med større korpusarbejder, der var hans egentlige interesse. Denne interesse førte ham i 1904 sammen med tidens mest navnkundige kunstner inden for kunsthåndværket i Danmark, Thorvald Bindsbøll. De to mænd havde allerede kort mødt hinanden i vinteren 1898-99 i København hos Holger Kysters bror, bogbinderen Anker Kyster. Ved den lejlighed udtalte Thorvald Bindsbøll, at han nok skulle sende nogle tegninger til Holger Kyster, som denne kunne udføre sølvarbejder efter. Mere skete der ikke på dette tidspunkt. I 1904 løb Holger Kyster og Thorvald Bindsbøll tilfældigt på hinanden på gaden i København. De fulgtes ad lidt hen ad gaden, og pludselig udbrød Bindsbøll: "Jeg har lovet Dem nogle tegninger, kom hjem til mig i aften kl. 5"⁴⁾. Der fulgte nu fire intense år med et meget tæt samarbejde mellem kunstneren Thorvald Bindsbøll og håndværkeren Holger Kyster. Mere end 5000 tegninger til korpusarbejder, bestik og smykker modtog Holger Kyster fra Thorvald Bindsbøll i løbet af dennes sidste fire leveår. Samarbejdet mellem de to udviklede sig til et meget nært venskab, hvor de to ofte sås og hele tiden var i brevkontakt med hinanden. Som regel var Bindsbøll meget tilfreds med Holger Kysters omsætning af skitser til færdige arbejder, men hvis han ikke var det, fik Holger Kyster klar besked, som f.eks. i slutningen af 1907, hvor Bindsbøll i et brev skriver: "Det er ligefrem Skidt. Du har haft for meget Hastværk. Om skal det Hele laves

Fotografi af ejendommen Adelgade 8 i Kolding (gårdsiden) med Koldinghus i baggrunden. Dette sted blev rammen om Emma og Holger Kysters samliv.

naar mit Mærke skal staa paa dem. Har du virkelig selv lavet det Møj??”⁵⁾.

VENSKABER MED TIDENS BETYDELIGE KUNSTNERE

Det er i disse, for Holger Kyster meget inspirerende og travle år, at han og Emma Katrine Lindemann mødte hinanden. De besluttede sig til at blive gift, og begge var aldersmæs-

sigt modne til ægteskab. Brylluppet stod i slutningen af 1907, altså kort før Emma Kysters 30 års fødselsdag, mens brudgommen var 35 år.

Parret indrettede deres hjem i baghuset i ejendommen Adelgade 8 ved foden af ruinen Koldinghus. Senere flyttede de ind i en lejlighed over Holger Kysters værksted og forretning ud mod gaden. Venskabet med Thorvald Bindsbøll havde betydet, at Hol-

ger Kyster var blevet bekendt med flere andre af samtidens betydelige kunstnere såsom Svend Hammershøi, der var elev af Thorvald Bindsbøll, brødrene Skovgaard, Kai Nielsen og Sigurd Wandel. Disse kunstnere blev også ægteparret Kysters venner, og Emma Kyster delte sin mands begejstring for samværet med tidens kunstnere, således at hun altid var den perfekte værtinde for kunstnervennernes besøg i hjemmet i Adelgade. Især blev maleren og keramikeren Svend Hammershøi en nær ven af Emma og Holger Kyster og tilbragte ofte flere uger i Kysters hjem som ægteparrets gæst. Når han var på besøg, malede han motiver fra Kolding og Koldinghus, men også portrætter af Holger og Emma Kyster. Blandt de mest indtagende af disse portrætter er et lille maleri af Emma Kyster, som Svend Hammershøi malede i et af de første år af Emma og Holger Kysters ægteskab. Maleriet har karakter af et udkast, men netop det forlener billedet med en helt særlig ynde og umiddelbarhed.

Kunstnervennerne kvitterede for ægteparret Kysters store gæstfrihed ved at forære parret værker og kunsthåndværksmæssige frembringelser, således at deres hjem kom til at fremstå som iøjnefaldende præget af flere af datidens væsentlige kunstnere. F. eks. tegnede Thorvald Bindsbøll møblerne til Kysters dagligstue, mønstre til sofapuder og forlæg til bestik af sølv, som Kyster forarbejdede, mens de øvrige venners arbejder især smykkede væggene i ægteparret Kysters hjem. På ét område kunne man have ønsket sig, at Kysters kunstnervenner havde afsat sig flere spor, nemlig i udfærdigelsen af designs og forlæg til kniplinger, som Emma Kyster kunne omsætte til færdige arbejder. Der

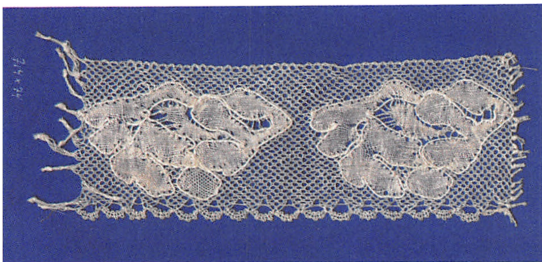

Portræt af Emma Kyster, malet af Svend Hammershøi. Maleriet, der skildrer Emma Kyster med stor følsomhed, er usigneret og uden angivelse af år.

kendes kun en knipleprøve, hvis mønster er tegnet af en af de mange kunstnere, der kom i det Kysterske hjem i Kolding. Det drejer sig om et design af Svend Hammershøi til en knipling i udpræget Bindsbøllsk stil. Svend Hammershøis design kendes i dag udelukkende som en kniplot prøve på to rapporter, kniplot af Emma Kyster.

EMMA KYSTER OG TØNDERKNIPLINGERNE

Emma og Holger Kyster fik ikke nogen børn.

Knipling, hvis forlæg er tegnet af Svend Hamershøi til Emma Kyster og kniplet af hende som en prøve på to mønsterrapporter.

Dette faktum og det, at Emma Kyster, der i sit daglige liv ganske vist havde ansvaret for husholdningen og de hyppige gæster i hjemmet, efter 1916 må have haft en del tid til sine egne interesser, har måske været forudsætningen for, at hun på et tidspunkt omkring 1920 blev grebet af den bølge af interesse, der opstod i borgerkredse i København og i mange danske købstæder i årene efter, at direktøren for Det Danske Kunstindustrimuseum, Emil Hannover, foranledigede en stor udstilling på Kunstindustrimuseet i 1908 netop om Tønderkniplingerne som en af dansk kunsthåndværks ypperste frembringelser. Udstillingen blev i 1911 fulgt op af Emil Hannovers bog "Tønderske kniplinger", der vakte stor opmærksomhed, da bogen udkom, og som siden er blevet fotografisk genoptrykt to gange, senest i 1989.

Emma Kyster kan have besøgt udstillingen i København allerede i 1908 eller først have stiftet bekendtskab med Emil Hannovers arbejde gennem bogen efter 1911. Dette vides ikke, men under alle omstændigheder er hun tidligt i sit ægteskab blevet meget optaget af den renæssance for bevarelse af vi-

den om Tønderkniplingerne, der blev et af resultaterne af både udstilling og bog. Samtidig med Emil Hannover havde en markant kvinde i det præjerske besatte Sønderjylland, Hansigne Lorenzen, forfatter og lærerkone i Ballum i Vestslesvig, sat sig for at kontakte de ældre kniplersker i Vestslesvig for at få disse til at tage de gamle kniple mønstre op og igen kniple Tønderkniplinger, som Hansigne Lorenzen derefter ville sørge for at sælge til interesserede kvinder i Danmark. I 1913 rejste Hansigne Lorenzen til København for at udvirke, at Tønderkniplinger kunne blive repræsenteret som et dansk kunsthåndværk på en kommende udstilling i USA (San Francisco). Men Emil Hannover, som Hansigne Lorenzen havde forelagt sin sag, mente ikke, at Tønderkniplingerne kunne repræsentere Danmark på udstillingen, eftersom deres oprindelsessted nu lå i Preussen. Dette svar må have virket enormt provokerende på den meget dansksindede Hansigne Lorenzen og har muligvis givet hende ekstra tilskyndelse til at fortsætte arbejdet med at skabe mulighed for afsætning af Tønderkniplingerne. Hansigne Lorenzen intensiverede sin indsamling af gamle prikkebreve af pergament og sit arbejde med at få de mest egnede af disse omsat i nye og brugbare prikkebreve. Hendes arbejde var således ved Genforeningen i 1920 så meget i gang, at foreningen Det Tønderske Kniplingsdepot kunne oprettes i 1921. Depotet skulle ansætte vestslesvigske kniplersker, hvis arbejder skulle formidles til borgerskabets kvinder i Danmark gennem oprettelsen af støttekredse, de såkaldte damekredse. Disse blev oprettet, først i København men senere i mange danske købstæder. Damekred-

sene indkøbte Tønderkniplinger, der var forarbejdet af vestslesvigske kniplersker dels til eget brug og dels til årlige udlodninger som gevinster til de forskellige foreningers medlemmer, på samme måde, som kunstforeninger i Danmark i dag indkøber værker i løbet af året, der derefter bliver udloddet blandt foreningernes medlemmer. Hansigne Lorenzen var i begyndelsen meget glad for arbejdet med damekredsene, men meget snart opstod der alvorlige gnidninger mellem hende og damekredsene, da hun ikke gerne så, at kvinder fra København og andre danske købstæder selv besøgte de vestslesvigske kvinder, idet hun mente, at det var hende, der som den eneste skulle være det formidlende led mellem de to parter. Bedre blev det ikke, da mange kniplersker klagede over, at Hansigne Lorenzen ikke kunne betale for de kniplinger, som de leverede, før disse eventuelt var blevet solgt, mens de mere velhavende kvinder fra Danmark kunne betale for kniplingerne, når de blev afleveret. Dette førte til brud mellem Det Tønderke Kniplingsdepot og Københavns Damekreds for Tønderkniplinger, der oprettedes i 1923, et brud, der aldrig heledes⁶⁾.

Emma Kyster blev den kvinde i Kolding, der påtog sig Damekredsens opgave at gøre sit til, at kendskabet til det fine kunsthåndværk i Vestslesvig ikke forsvandt. Hun gjorde dette, dels ved selv at blive en habil kniplerske, der fra dette tidspunkt udelukkende kniplede Tønderkniplinger, og dels ved, at hun i 1920'erne på adskillige rejser til Vestslesvig begyndte at indsamle/købe prikkebrev og gamle kniplinger direkte fra kvinder i Vestslesvig. På denne måde lagde hun grunden til den kniplingsssamling, som hun

Emma Kyster, fotograferet siddende ved sit kniplebræt o. 1930. Hun er i færd med at kniple Tønderkniplingen "Sneglen", der senere blev anvendt som overdådig besætning på hendes sølvbryllupskjole. Bemærk, at Emma Kyster bærer kniplinger ved hals og håndled.

senere skænkede til Museet på Koldinghus. Samtidig lagde hun, som de øvrige medlemmer af damekredsene, afstand til Hansigne Lorenzens arbejde. Det tyder ikke på, at der blev dannet en egentlig damekreds i Kolding, men snarere, at Emma Kyster knyttede kontakt dels med Den Københavnske Damekreds og dels med lederen af den i 1925 oprettede kniplingsafdeling på Kunstindustriskolen for Kvinder, Ingeborg Rasmussen,

der betød, at en uddannelse i knipling som hovedfag kunne udbydes af skolen.

Der er bevaret et antal breve fra Ingeborg Rasmussen til Emma Kyster, skrevet i slutningen af 1920'erne og i begyndelsen af 1930'erne, hvoraf det fremgår, at deres kontakt i begyndelsen især handlede om køb af passende knipletråd og afregning for dette. I de første breve er tonen fra Ingeborg Rasmussens side meget formel, og hun skriver i tredje person til Emma Kyster, men i de senere breve er tonen langt hjerteligere, og meget tyder på, at de to kvinder har følt en vis sympati for hinanden. I et brev fra begyndelsen af 1930'erne bliver det belastede samarbejde med Hansigne Lorenzen berørt, idet Ingeborg Rasmussen i sit brev skriver, at hun har haft travlt, idet Hansigne Lorenzen har været på "krigsstien" i København. Hun skriver i sit brev, at Emma Kyster skal tage sig i agt for at samarbejde med hende (Ingeborg Rasmussen), idet hun, ifølge Hansigne Lorenzen, er "værre end den værste tyske spion"⁷⁾.

SAMLING AF ANTIKVITETER FRA ANTIKKEN

I løbet af deres ægteskab blev der, skønt begge ægtefæller var dybt grebne af hver deres daglige gøremål og interesser, også tid til mange fælles rejser til udlandet, især holdt parret af at besøge Frankrig, Italien og Grækenland. På disse rejser opsøgte Holger Kyster antikvitethandlere, der havde specialiseret sig i salg af antik keramik og antikke småskulpturer fra den græske og romerske oldtid. Interessen for græske og romerske antikviteter havde Holger Kyster fået gen-

Fotografi af Emma og Holger Kyster siddende sammen på en bænk. Fotografiet er uden angivelse af år.

nem sit venskab med Sigurd Wandel, der selv var samler af antikviteter fra oldtiden. Wandel skaffede Holger Kyster en del af de mange antikker, som han efterhånden havde i sin samling, og han kunne hjælpe Holger Kyster med at undgå forfalskninger og dårlige stykker. Holger Kyster fik fremstillet to vægmontrer til sin samling. Montreterne blev stillet op i ægteparret Kysters opholdsstue, og samlingen og dens fortsatte forøgelse var en stor glæde for Holger Kyster⁸⁾.

I Emma Kysters kniplingssamling er der et antal ældre franske og belgiske kniplinger, som Emma Kyster højst sandsynligt ikke har kunnet finde i Danmark. Man må formode, at disse kniplinger er købt af hende på ægte-

parret Kysters udenlandsrejser. Man kan forestille sig, at Emma Kyster, mens hendes mand var optaget af at gå på jagt i antikvitetsforretninger med speciale i antikviteter fra oldtiden, har set sig om efter de antikviteter, som hun brændte for, nemlig 1700- og 1800-tals kniplinger i udsøgt forarbejdning. Imidlertid har Emma Kyster ikke i efterladte papirer nævnt noget om, hvorfra hun erhvervede de udenlandske kniplinger, der findes i hendes samling, hvorfor ovenstående blot er en antagelse.

BOGEN OM TØNDERKNIPLINGERNE

Emma Kyster blev i løbet af 1920'erne stedse dybere optaget af Tønderkniplingerne og deres historie. Dette engagement førte til, at hun følte sig foranlediget til selv at skrive en kort beretning om Tønderkniplingerne. Det er sandsynligt, at hun har ønsket at den gave, hun ville skænke til Museet på Koldinghus bestående af hendes kniplingssamling, skulle have en ledsagende publikation. Hun skrev et lille hefte "Tønderke Kniplinger", der udkom i 1931 i et oplag på 1000 stk. foruden 30 privattryk. Det, at Emma Kyster gav sit hefte samme titel som Emil Hannover havde valgt til sin bog i 1911, kan synes en smule mærkeligt, men dels var Hannovers bog allerede 20 år gammel, og første udgave måske allerede udsolgt, og dels var hendes fremstilling i høj grad præget af, at den havde Emil Hannovers bog som forlæg.

I Museet på Koldinghus opbevares Emma Kysters smukt skrevne originalmanuskript til heftet sammen med en kladde til det overdragelsesdokument, som Emma Kyster lod ledsage donationen af sin kniplingssam-

ling til museet. Emma Kysters beslutning om at donere sin samling af kniplinger til Museet på Koldinghus blev offentliggjort samtidig med, at hendes lille hefte udkom i 1931⁹⁾. Om samlingen også blev overdraget ved denne lejlighed, eller om den først skulle overdrages til museet ved hendes død, er uklart i overdragelsesdokumentet, men meget tyder på, at samlingen indgik i museet i midten af 1930'erne. Under alle omstændigheder sørgede Emma Kyster for, at samlingen var smukt ordnet og til dels beskrevet, inden den blev overdraget til museet. Emma Ky-

ster har formodentlig brugt årene i 1930erne, der skulle blive hendes sidste tiår, til at forberede en udstilling af kniplingssamlingen på Museet på Koldinghus.

At Emma Kyster følte sig dybt engageret i arbejdet med Tønderkniplingerne fremgår af et brev, som hun i 1937 skrev til den daværende næstformand i Foreningen til Bevarelse af Tønderkniplingerne, Else Marie Thomassen. Brevet omhandler især de mange aktiviteter, som Emma Kyster har haft travlt med, og brevet slutter med, at Emma Kyster udtrykker sin glæde over fru Thomassens arbejde for "den fælles sag" (kniplings-sagen)¹⁰⁾.

Samtidig med Emma Kysters tekstilarbejde for Museet på Koldinghus var Holger Kyster blevet stedse mere involveret i museets arbejde. Begge ægtefæller havde siden deres ægteskabs indgåelse været optaget af Koldinghus og det arbejde, der udgik fra museet, en interesse, der voksede støt gennem årene. Holger Kyster blev i 1929 valgt som formand for museets bestyrelse ved kriminaldommer W. E. Niensens død, og året efter blev han formand for Kunstforeningen for Kolding og Omegn, der ligeledes havde lokaler på slotet. Det betød, at begge ægtefællers daglige gøremål efterhånden var stærkt knyttet til museet, hvilket fortsatte i resten af deres levetid. Ved Holger Kysters død var underoverskriften i nekrologen over ham: "Museumsmanden, Kunsthåndværkeren og den gode Borger"¹¹⁾.

Året efter, at Emma Kyster havde udgivet sit hefte om de Tønderke kniplinger, kunne hun og hendes ægtefælle fejre deres sølvbryllup. I den anledning kreerede Emma Kyster sin egen sølvbryllupskjole, formodentlig

Ægteparret Emma og Holger Kyster fotograferet i deres hjem, ca. 1930.

syet af en syerske på Emma Kysters anvisning. Til kjolen kniplede hun ca. 80 meter af den, på dette tidspunkt, meget kniplede Tønderknipling "Sneglen", der blev syet på hele kjolens overdel som en brynje. Desuden blev samme knipling sat i mange rækker nederst på kjolens ærmer, der var stærkt posede samt i tre rosetter i gradvis større størrelse i fire baner i skørtets sider. En beskrivelse af kjolen lader ane, at kjolens design ikke var heldig, hvilket man bliver bekræftet i ved at betragte kjolen, der sammen med Emma Kysters øvrige kniplingssamling blev overdraget til Museet på Koldinghus. Emma Ky-

sters enorme og tidskrævende arbejde med forarbejdningen af de 80 meter Tønderknipling til kjolen står desværre ikke mål med resultatet. Emma Kysters kjole bekræfter den ikke sjældent observerede kendsgerning, at det, at en person er en dygtig håndværker (her kniplerske) ikke nødvendigvis hører sammen med, at personen også har en sikker stilfornemmelse.

EMMA KYSTERS DØD

I slutningen af 1930'erne blev Emma Kyster alvorligt syg. Det er ikke i dødsnotitsen over hende oplyst, hvilken sygdom, hun blev ramt af, men i sensommeren 1939 blev hun indlagt på Kolding Sygehus, hvorefter hun overførtes til sygehuset i Odense. Her oplevede hun en svag bedring, og da hun i løbet af november 1939 blev udskrevet til sit hjem, oplevede ægteparret, at hun virkelig var i bedring. I disse sidste måneder begyndte Emma Kyster igen at kunne være oppe flere timer om dagen. Imidlertid forværredes hendes tilstand atter i januar 1940, ledsaget af høj feber, og hun døde den 20. januar 1940, et par uger før hun ville være blevet 62 år. I en kort notits om Emma Kysters dødsfald i Kolding Folkeblad omtales Emma Kyster som en intelligent og interesseret kvinde, der ikke mindst delte sin mands kunstneriske interesser¹²⁾. I den korte artikel omtales også Emma Kysters nænsomme behandling af dragtsamlingen på Koldinghus og hendes store indsats for Tønderkniplingernes bevarelse. Men ellers er det sigende, at notitsen i avisen tager udgangspunkt i, at det er guldsmed Holger Kyster, der har mistet sin hustru.

Fotografi af Emma Kyster i sølvbryllupskjolen fra slutningen af 1932.

Holger Kyster døde i maj 1944, 72 år gammel. I ægteparrets testamente overdroges møbler og kunstgenstande til Museet på Koldinghus. Det var ægteparrets udtrykkelige ønske, at der i museet skulle indrettes en mindestue så lig parrets dagligstue i Adelgade 8 som muligt. Her skulle opstilles de møbler, som Thorvald Bindsbøll tegnede til ægteparret Kyster foruden Emma Kysters kniplebord med kniplebræt og vitrinerne med Holger Kysters samling af antikke vaser og småfigurer. Dette skete, og stuen kan fort-

sat besøges på Museet på Koldinghus i tilknytning til museets store samling af Holger Kysters sølvarbejder, tegnet af tidens store kunstnere, først og fremmest Thorvald Bindesbøll.

Emma Kysters kniplingssamling blev rygraden i den repræsentative kniplingssamling på Museet på Koldinghus. Samlingen var udstillet i smukt indrettede montrer frem til o. 1995, hvor museet besluttede at lade kniplingssamlingen magasinere på grund af ændrede dispositioner for museets permanente samlinger. Men Emma Kysters kniplingssamling kan forsat hentes frem efter anmodning, dersom kniplingsforskere ønsker at arbejde med bestemte dele af den. Emma Kysters arbejde med Tønderkniplingerne har således absolut ikke været forgæves, og der står fortsat respekt omkring hendes navn i dansk museal kniplingsforskning.

NOTER OG HENVISNINGER:

1. Kirkebøger for Kolding købstad, fødte piger. Under nr. 7 i 1878 er Emma Katrine Lindemanns fødsel og dåb indført.
2. Emma Katrine Lindemanns eksamensbevis fra Den almindelige Forberedelseseksamen, 1894, dokument i Holger og Emma Kysters privatarkiv i Museet på Koldinghus.
3. Emma Katrine Lindemanns eksamensbevis fra Th. Langs Seminarium i Silkeborg, dokument i Holger og Emma Kysters privatarkiv i Museet på Koldinghus.
4. Citeret efter "Thorvald Bindesbøll, en dansk pioner", Kunstindustrimuseet, København, 1996 s. 88.
5. Ibid. Thorvald Bindesbøll .... s. 88.
6. Inger Lauridsen: "En kniplingssamling og dens forbindelse med Hansigne Lorenzen i Ballum" i Sønderjyske Museer, årbog 2000, s. 7-8.
7. Brev fra Ingeborg Rasmussen til Emma Kyster 1931. Brevet forefindes i Holger og Emma Kysters privatarkiv i Museet på Koldinghus.
8. Samlingen omtales i en kronik i Kolding Folkeblad med titlen "Kysters Samlinger", skrevet af museumsinspektør mag. art. Sigvard Skov, Koldinghus. Udklip i Kolding Stadsarkiv, desværre uden angivelse af dato eller år.
9. Scrapbog, udfærdiget af Foreningen til Tønderkniplingerne bevarelse, forefindes i Museum Sønderjylland Kulturhistorie Tønder.
10. Emma Kysters hefte blev genudgivet i 1989 af Museet på Koldinghus i forbindelse med afholdelsen af den første internationale kniplingsfestival i Tønder samme år.
11. Nekrolog med fotoportræt for Holger Kyster, Kolding Folkeblad den 13. maj 1944.
12. Omtale af Emma Kysters død under overskriften "Dødsfald" i Kolding Folkeblad den 20. januar 1940.